

1. 1. československej brigáde M. R. Štefánika 11. 10. 44 o 9,00 hod. vystúpiť všetkými oddielmi v bojovej zostave — okamžite uskutočniť protiútok proti krídlu nepriateľa, dokonca aj nevelkými silami partizánov.¹

2. V brigáde a v každom oddiele mať rezervu najmenej $\frac{1}{3}$ síl na manévrovanie v uvedených smeroch.

3. V prípade, že sa nepriateľ vkladá do priestoru činnosti oddielov a brigády, nesmú sa oddiely a brigáda za nijakých okolností posunúť zo svojich priestorov činnosti na sever — pokračovať v činnosti, no rozhodnejšie v tyle nepriateľa.

4. Údaje získané prieskumom okamžite nám oznámiť rádiom a denne poslať písomné hlásenia o výsledkoch bojových akcií a podrobne o výsledkoch prieskumu.

5. Podľať hlásenie o pripravenosti na akcie v novom priestore.

Náčelník Hlavného štábu partiz. hnutia
K. Šmidke (Šmidke)

Zást. náč. Hlavného štábu part. hnutia
plukovník Asmolov (Asmolov)

AÚDS ŮV KSU Kijev.* Fond 121, op. 1, a. j. 6/3—4. Originál. Rukopis. (Z ruštiny preložil JŠ.)

409

1944, október 11.¹ [Banská Bystrica.] — Zpráva dr. P. Drtinu prezidentovi Benešovi o prilete vládej delegácie do B. Bystrice, o vojenskej a najmä politickej situácii na povstaleckom území, zaslaná rádio-telegraficky do Londýna.

VI — 1011109/44

Zpráva pro pana presidenta:

1. Teprve po pristání v Bystrici jsme dostali Váš výklad o změně vlády a možnosti přesídlení na Slovensko² z 29. 9. a Smutného dopis z 27. 9. s přílohami³.

¹ HŠPH vydal 12. 10. 1944 rozkazom č. 14 pre Štefánikovu brigádu doplňujúce a spresňujúce rozkazy tohto znenia: „Ako doplnok k bojovému rozkazu č. 13:

1. Štáby a zálohy oddielov rozmiestíť nie bližšie ako na línii Krupina, Senohrad, Lešť, Muľa, Lovinobaňa.

2. Prvý sled štábu brigády a záloh brigády umiestíť v priestore Pliešoviec, Cisároviec.

3. Predsunuté zabezpečovacie jednotky postavíť na všetkých hlavných cestách idúcich z Maďarska (v priestore činnosti brigády) v pásme 5—8 km od maďarskej hranice (keď sa zjaví nepriateľ, musia zabezpečovacie jednotky pôsobiť spravidla metódou utvorenia palebných vrieč, t. j. krytím spredu, vo vzdialenosti 300—500 m od protivníka pasce).

4. Osobitnú pozornosť venovať smerom na Ban. Štiavnicu, na Bánovce, na Krupinu—Šahy, na Balassagyarmat.

5. Nadviazať úzke spojenie a uskutočniť koordináciu činnosti s brigádou Voľanského, s Kirčanovným oddielom (Tomášovce), so štábom Stepanovovej brigády (približne 10 km severovýchodne od Krupiny), s Vorobjovovým oddielom (hrad Modrý Kameň) a s pododdielmi slovenskej armády.

6. Do 20.00 hod. 12. 10. 1944 podľať zprávu o rozmiestení všetkých oddielov brigády, ich štábov, záloh a zabezpečovacích jednotiek (prítom uviesť počty oddielov). Plukovník Asmolov.”

AÚDS ŮV KSU Kijev,* f. 121, op. 1, a. j. 6/2. Originál. (Z ruštiny preložil JŠ.)

¹ Depeša je nadpísaná ako zpráva z 13. 10. 1944. Datovali sme ju podľa čísla rádiogramu.

² Viď dokument č. 355.

³ Tento Smutného list sme nemali k dispozícii.

Za vše děkujeme a podle okolností použijeme při rozhovorech. Vše je ovšem značně překonáno událostmi, alespoň pro tuto chvíli.

Byli jsme téměř 14 dní odříznutí od spojení s Vámi, čekali jsme přelet sem poblíž Krosna, u našich hranic.

Stručné sporadické zprávy Němcovy přes gen. Svobodu a Píku jste snad dostali.

Celá delegace je fyzicky v pořádku.

2. Pokud jde o vojenskou situaci zde, věřte, že je vážná. Již z toho důvodu otázka Vašeho přesídlení pro tuto chvíli nepřichází v úvahu. Nikdo by to nemohl vůbec odpovědně navrhnout. Němec sdělil obsah Vašich předpokladů pro přesídlení Švermovi, který je považuje za přijatelné s jejich strany a dává o tom ihned zprávu Gottwaldovi do Moskvy. Jakmile budeme znáti více, dáme ihned zprávu.

3. O zdejší politické situaci budete ještě podrobně informováni Novomeským a Ursínym. Odletěli týž den, kdy jsme sem my dolétli a je škoda, že jsme s nimi již nemohli mluvit. My jsme byli v neděli přijati v zasedání předsednictva Národní rady velmi srdečně. Soudím, že přítomnost má značný morální význam, zejména v této dosti stísněné chvíli. Dnes bude mít Němec výklad v plénu Národní rady. Mluvili jsme již s celou řadou lidí a vnikáme rychle do pozadí zdejších poměrů. Na konci této zprávy Vám dáme podrobnou analýzu politické situace.

4. Před svým odletem sem byli jsme na našem území na Dukelském průsmyku. Než byl průsmyk dobyt, měl sbor veliké ztráty a morálka byla silně otřesena. Po úspěchu se to snad zlepšilo. Byl jsem s Němcem a Nižborským na pozorovatelně v den nejtěžšího útoku a viděli jsme přesnou střelbu Němců do naší postupující pěchoty. Zejména jejich minomety jsou obávané. Ztráty naše, ale také sovětské, jsou velmi těžké. Soudíme dle této zkušenosti, že válka na východní frontě bude velmi tvrdá a možno, že i dost dlouhá. Myslím, že byste s tím měli počítat a z dopisu Smutného vidím, že již asi také počítáte.

5. A nyní o politické situaci:

a) Politický vývoj povstání byl takový, že v prvním okamžiku radikální a bojovně aktivní část komunistů měla tendenci utvořit sovětskou slovenskou republiku. Chtěli k tomu použít partyzánského hnutí a soudili, že jsou v souladu se zahraniční politikou Sovětského svazu. Prvním [překvapením]⁴ pro ně bylo, když ruští partyzánští důstojníci zde shození mluvili samozřejmě jen o Československé republice a když odmítali jakkoliv podporovat jejich politické tendence. Když se pak vrátil z Moskvy poslanec Šmidke,⁵ poznali plně, že jejich představy o intencích Sovětů byly nesprávné. Tím tento prvý pokus o sovětizaci Slovenska se v podstatě sám likvidoval, ale živly, jež za ním stály, se přesto nevzdávají svých nadějí a domnívají se, že zahraniční politika sovětská je jen dělaná jako kamufláž skutečné politiky, jejímž cílem je sovětizace střední Evropy. Proto soudí, že kdyby se jim podařilo ustavit komunistický režim v rámci Československa, že to Sověti uvítají a budou podporovat odtržení Slovenska. Není žádné pochyby, že tyto tendence se budou nyní uplatňovat v politice komunistické strany a nutno s nimi počítat. Prosovětská část komunistů je zde však odhadována asi tak na 15 až 20 procent celé komunistické strany. Dle našeho mínění vedení naší komunistické strany s těmito tendencemi nesouhlasí. Když sem přijeli Šverma, Slánský a Čulen,

⁴ Slovo v hranatej zátvorke v zázname chýba. Doplňili sme ho podľa znenia dôverného doplnku k zprávě F. Uhlířa, přednesenéj v Štátnej rade 14. a 20. 12. 1944. (SÚA Praha, A 1-53-5).

⁵ V tejto súvislosti upozorňujeme na neúplný rádiogram „Zdenu“—Krátkeho náčelníkovi čs. zpravodajskej služby plk. Moravcovi z 15. 9. 1944:

„Zdena Pavlovi — osobní posudek:

Levicový blok silně organizovaný bez osobních a kolaborant. spolupubuje pevně a jasně svůj program v nové ČSR díky jasné československé linii předsedy Šmidkeho.

Naproti tomu občanský blok, v čele Šrobár (hlavní slovo ale Ursíny), je velmi slabý. Příčinu vidím:

1. Nejasná politická linie (jsou zde zástupcové centralistů až autonomistů). Dále osobní, stranické zájmy a zapojování kolaborantů.“ (SÚA Praha, Ch 37-91-29/214. Záznam dešifrovanéj došlej depeše, VI 0915141/44. Strojopisný priepis.)

měl Šverma v Národní radě projev, který zde mnohé horké hlavy velmi zchladil a republice tím prokázal skutečnou službu.

b) Nyní je situace značně konsolidovanější. Ve Slovenské Národní radě ovšem mají vedení komunisté a agrárníci, při čemž tito ale značně podléhají a ustupují komunistům. Šám Šrobár si mi na to stěžoval. Čechoslováci, kteří jsou i pro národní jednotu, jsou dosud ze spolupráce vyloučeni. Cítí se být ukřivděni, zejména proto, že vždy věrně stáli při republice a byli s Londýnem ve spojení v době, kdy to bylo nebezpečné a nepopulární. Ale zdá se, že i v tom se nyní poměr k nim zlepšil.

Partyzánské hnutí ztratilo značně na své původní popularitě. Zdiskreditovaly je v očích lidu excesy zločineckých živlů, které se v ně vloudily a páchaly krádeže, loupeže, ba i vraždy.

c) Sjednocovací sjezd byl inspirován komunisty. Soc. demokrati tam šli v přesvědčení, že jde o utvoření socialistického bloku. Neměli však dost odvahy vystoupit veřejně proti tomu, když se ukázalo, že intence svolavatelů je ne sjednotit v novou stranu, nýbrž pohltit je, Horváth prý chtěl otevřeně vystoupit, ale Ursíny ho od toho odradil, že prý mu hrozí zavraždění.⁶ V řadách soc. dem. je z toho nyní rozladění, prostí straníci jsou v opozici proti tomu.

Němec byl včera mezi železničáři ve Zvoleni a přesvědčil se, že jsou to skalní Čechoslováci, kteří o tom všem nechťejí ani slyšet. Sami považujeme sjednocovací sjezd za pouhou lokální epizodu ve vývoji [Slovenska.

d) Víte jistě, že bylo rozhodnuto utvořit pouze dvě strany. Komunisté ji oficiálně nazvali: Komunistická strana Slovenska. Všichni ostatní tvoří stranu, kterou nazvali prostě demokratická.]⁷ Šrobár je proti třetí straně, protože se obává, že by tam šlo všechno kněžstvo a tím že by katolíci prakticky vytvořili novou hlinkovskou reakci protirepublikánskou. To je důvod dvou stran, který v sobě nese ovšem zárodek nebezpečí občanské války. Ale problém katolíků a kněžstva je dnes ještě více otázkou, kdo získá vedení Slovenska, než kdy jindy.

Za luďáckého režimu tu ohromně vzrostl vliv řeholí a řádů a venkovský lid je v jeho rukou. Toto je neobyčejně důležitá věc a je třeba, abychom si toho byli vědomi. Komunisté si to uvědomují dobře a snaží se získat i kněžstvo. Proto všude zdůrazňují přítomnost Hálovu a blýskají se jím. Do komunistické strany se hlásí řada luďáků a legitimace jsou prý vydávány i četným proskribovaným režimistům. V tom ale zase tkví příští tragedie komunistické strany.

6. Vyřídil jsem Vaše pozdravy Šrobárovi a vyřizují jeho poděkování.

Další zprávy dáme v nejbližších dnech.

Nemusím jistě připomínat, že tato i ostatní depeše jsou psány v plné dohodě s Němcem.

Dršina.

SÚA Praha. D 20-32-36/132-136. Záznam dešifrovanej došlej depeše. Strojopisný priepis.

⁶ Tento údaj je velmi fantastický a, prirodzene, sa nám nepozdáva. Horváth (z Kremnice, nie Ivan Horváth, ktorý sa nedostal na povstalecké územie) bol pravicový sociálny demokrat.

⁷ Pásus v hranatej zátvorke v zázname chýba. Text sme doplnili podľa dôverného doplnku k zpráve F. Uhlíra (viď pozn. 4).